

Interkulturell kunskap i socialtjänsten

En kvalitativ studie av tre socialkontor i Malmö

Sharmin Atroushi & Lina Lindo

Socialhögskolan
Lunds universitet
Vt-09

Handledare:
Kristina Göranson

ABSTRACT

Authors: Sharmin Atroushi, Lina Lindo

Title: Intercultural knowledge in social work – a qualitative study of three social welfare offices in Malmö [translated title]

Supervisor: Kristina Göranson

Assessor: Torbjörn Hjort

The purpose of this essay was to explore the meaning of interculturality and intercultural competence and its importance in social work. In Malmö there are currently over 285 000 citizens representing 170 different nationalities speaking over a hundred different languages. Is this diversity being exploited within the social services in Malmö, and if so in what ways? Our empirical material is based on a qualitative method containing interviews with five social workers from three different social welfare offices in Malmö. To broaden our knowledge on the subject matter, we also interviewed former integration coordinator Mujo Halilovic and lecturer, project coordinator and public debater Behrang Miri. The essay's analytic perspective is based on the social construction theory. This theory helped us to understand how interactions in our social environment can produce knowledge. While analyzing our interviews we found that the main differences and similarities between the three offices could be summarized in four central themes: context, knowledge, dilemmas and integration/segregation. When asked, the social workers at office 1 and office 3 did not recognize the notion of interculturality. Although, we could see that their intercultural competence was utilized through questions, curiosity, understanding and openness towards the client instead. With this they attained an overall perspective regarding the problems involved. A greater awareness of interculturality and its significance existed at office 2, which one of the social workers said rested upon the fact that it was natural for her to work with multiple cultures. Much of the things she said resembled what Mujo and Behrang also believed, for example that culture and ethnicity are two different concepts, and that there is a relation between social problems and social class, and also that "expressed knowledge" – in contrast to "silent knowledge" – generates development. Their opinion was that in order to understand the complex individual you need to understand the context they live in. From this we found that to be able to grasp the concept of a culture you also have to study its contextual environment.

Key words: culture, interculturality, intercultural competence, knowledge, interaction, social work, social services

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

FÖRORD	4
1. PROBLEMFÖRMULERING.....	5
SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR.....	6
DEFINITION AV CENTRALA BEGREPP	7
<i>Vad är kultur?</i>	7
<i>Vad är interkultur?</i>	7
UPPSATSENS DISPOSITION	8
2. METOD.....	8
METODOLOGISKA ÖVERVÄGANDEN	8
<i>Val av metod, urval och tillvägagångssätt</i>	8
<i>Begränsningar</i>	10
<i>Tillförlitlighet</i>	10
FÖRFÖRSTÅELSE.....	10
ETISKA ÖVERVÄGANDEN.....	11
<i>Informationskravet</i>	11
<i>Samtyckeskravet</i>	12
<i>Konfidentialitetskravet</i>	12
<i>Nyttjandekravet</i>	12
FÖRDELNING AV ARBETE	12
3. BAKGRUND	13
INVANDRING OCH UTVANDRING.....	13
<i>Utanförskap</i>	14
<i>Gemenskap</i>	15
4. TIDIGARE FORSKNING.....	15
INTERKULTURALITET	16
<i>Interkulturell pedagogik</i>	16
<i>Interkultur i socialt arbete</i>	18
5. TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER.....	19
SOCIALPSYKOLOGI	20
SOCIALKONSTRUKTIONISM	20

TRE ANALYSNIVÅER	21
6. RESULTAT OCH ANALYS	23
KULTUR I KONTEXT	23
<i>Kultur på olika nivåer</i>	23
<i>Utbildning och skolans roll</i>	26
KUNSKAP SOM VERKTYG.....	29
<i>Behov av kunskap</i>	29
<i>Förståelse och erfarenhet</i>	30
<i>Medvetenhet</i>	32
<i>Tyst kunskap</i>	32
KULTUR OCH DILEMMAN	33
<i>Exotifiering av begrepp</i>	33
<i>”Vi och dem”</i>	34
<i>En balansgång</i>	36
INTEGRATION ELLER SEGREGATION?	36
<i>En klassfråga</i>	36
<i>Delaktighet</i>	38
7. SLUTDISKUSSION.....	40
<i>Egna reflektioner</i>	41
REFERENSLISTA	43
BILAGOR	46
BILAGA 1: <i>Informationsbrev</i>	46
BILAGA 2: <i>Intervjuguide</i>	47

FÖRORD

Ett stort tack till de fem socialsekreterare som har tagit sig tid att delge oss sina erfarenheter ifrån socialtjänsten. Den här uppsatsen bygger på era reflektioner.

För idéer och inspiration riktar vi ett stort tack till Behrang Miri och Mujo Halilovic. Er kompetens och ert stora intresse för socialt arbete har uppmuntrat oss till att skriva den här uppsatsen och ökat vårt intresse för interkulturella frågor.

Tack Kristina Göranson, vår handledare, som med engagemang, nya infallsvinklar och konstruktiv kritik hållit vår motivation vid liv.

Vår förhoppning är att denna uppsats väcker intresset hos andra och leder till vidare forskning i interkulturella frågor inom socialt arbete.

Sharmin Atroushi & Lina Lindo

Malmö, maj 2009

1. PROBLEMFÖRMULERING

Malmö är Sveriges mest mångkulturella stad. Enligt siffror från Malmö stads hemsida lever här idag omkring 170 olika nationaliteter bland ca 285 000 invånare och det talas över hundra olika språk. Utnyttjas denna mångfald i det sociala arbetet och i så fall på vilka sätt?

Det interkulturella kunskapsfältet har framkallat en rad nya termer och begrepp till vår ordbok - mångkultur, tvärkultur, multikultur, interkultur, flerkultur - några synonyma med varandra men som utan vidare definition mest förbryllar en (Lahdenperä 2004). Så vad menar man när man pratar om ”kultur”? Och vad menas med interkulturalitet? Vad innebär det att förhålla sig interkulturellt i socialt arbete?

Interkulturalitet introducerades i Sverige på 1980-talet genom begreppet ”interkulturell undervisning” som syftade till att förändra och förbättra undervisningen i de svenska skolorna genom att presentera ett nytt sätt att förhålla oss till varandra i en växande mångkultur. Ett förhållningssätt som skulle skapa ömsesidig respekt och förståelse för varandra. Dock har man sedan dess främst studerat kulturskillnader och problem med att umgås över kulturgränser (*ibid.*). Vi ställer oss frågan hur detta kommer sig?

Socialtjänsten i Malmös tio stadsdelar är en av de aktörer som möter olika kulturer i sitt dagliga arbete. Vi blev nyfikna på hur man arbetar med det interkulturella perspektivet inom socialtjänsten. Hur ser man på mångfaldens Malmö idag? Och hur påverkar detta deras arbete? I takt med en ökad globalisering och den snabba utvecklingen av ny kommunikationsteknologi såsom satellit-tv, internet, mobiltelefoner och webbkameror har avstånden mellan människor världen över blivit allt kortare eftersom vi interagerar oftare och över större avstånd (Stier 2004). Har vi blivit mer interkulturella i vårt förhållningssätt utan att vi egentligen vet om det? Eller är det tvärtom så att globaliseringen ökar vårt medvetande om andra kulturer och på så sätt skapar ett behov av att markera gränser?

Varför är då detta viktigt och intressant att studera? Jo, en vanlig föreställning är att globaliseringen för oss allt närmare en homogenitet mellan människor, länder och kulturer inte bara beträffande etnicitet utan också vad gäller allt ifrån matkultur,

religioner och språk till musiksmak och mode (*ibid.*). Det antyds ofta att framtiden söker en ”världsmedborgare” som besitter interkulturell kompetens och som har lätt att anamma skilda folks olika sedvänjor. I Sverige är interkulturella studier ännu ej ett tydligt avgränsat forskningsområde. Vår kunskap om varandras kulturer är således vag (Stier 2004). Att undersöka detta område är därför intressant och berikande både för oss som studenter och för dig som läsare.

SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR

Vi vill belysa begreppet interkulturalitet och dess betydelse för socialt arbete ur ett socialkonstruktionistiskt perspektiv samt undersöka hur man arbetar med interkulturalitet i socialtjänsten i Malmö.

- Vad är interkulturalitet och vad menas med interkulturell kompetens?
- Vilka verktyg använder socialtjänsten i sitt arbete med kultur?
- Reflekterar socialsekreterare över interkulturella möten i sitt arbete?
- Varför är kunskapen om kultur viktig i socialt arbete?

DEFINITION AV CENTRALA BEGREPP

Eftersom kärnan i vår uppsats behandlar begreppen *kultur* och *interkultur* har vi valt att presentera dessa begrepp lite närmare i detta stycke. Värt att nämna här är också att vi under hela uppsatsen synonymt med interkultur och *interkulturalitet* kommer att använda oss av begreppen *kulturmöten* och *mellanmännsliga möten*, eftersom alla begrepp beskriver samma sak, nämligen en ömsesidig påverkan mellan individer, grupper, samhällen och kulturer i en så kallad social interaktion (Stier 2004). Den närbesläktade termen *tvärkultur* jämför istället likheter och olikheter mellan kulturer beträffande exempelvis normer, värden och rutiner. Tilläggsvis bör också begreppen *mångkultur*, *flerkultur* samt *multikultur* nämnas. Dessa ämnar endast studera förekomsten av fler än en kultur i ett samhälle utan att vidare jämföra dem på djupet (*ibid.*).

Vad är kultur?

Ordet kultur kommer från den latinska källan som betyder ”odling”. Själva begreppet kan delas in i två delar; den estetiska och den antropologiska. Den första omfattar dans, film, konst och teater medan den senare ämnar en grupp människors sätt att leva och tänka. Den antropologiska innehåller även våra värderingar, normer och seder. Kultur är något som är inlärt (SOU 2007:50; Hofstede 1991) och som förs över från en generation till nästa. Varje kultur formar sina egna sociala normer (Passer & Smith 2007). ”Kultur skapas och förändras av kollektiva aktörer i samverkan i ett samspel mellan erfarenheter och skilda värdesystem, norm- och symbolkomplex” (SOU 1966:55, s.65). Soydan (1999) skriver att vi människor blir medvetna om våra kulturella skillnader och likheter endast vid ett interkulturellt möte.

Vad är interkultur?

Begreppet interkultur syftar till begreppet inter, som betyder mellanmännsligt samspel, och till begreppet kultur. Själva benämningen tyder på en process i ett mångkulturellt samhälle där det finns en ömsesidig kontakt mellan individer med olika kulturell bakgrund (Lahdenperä 2004). Det interkulturella perspektivet betonar alltså mellanmännsliga processer och söker finna unika motsvarigheter mellan kulturer och individer. Således kan man säga att kulturen både finns utanför individen men tar sig uttryck i våra uppfattningar och i vårt uppförande (Stier 2004). Men i ett mångkulturellt samhälle där det pågår ett interkulturellt möte bör det finnas en interkulturell

sensibilitet. Detta innebär att ha en förmåga att observera olikheterna som finns mellan kulturerna. Om denna förmåga inte finns, kommer de kulturella skillnaderna åsidosättas. Individen skall kunna tolka, förstå och respektera andras perspektiv och samtidigt kunna arbeta med den egna etnocentrismen. I en interkulturell kommunikation skapas det förutsättningar där individen förstår den andres kultur samt på så sätt får en medvetenhet om den egna kulturen (Lahdenperä 2004).

UPPSATSENS DISPOSITION

Den fortsatta framställningen av uppsatsen inleds med en presentation av studiens metod och metodologiska överväganden samt metodens begränsningar och tillförlitlighet. Vidare presenteras styckena förförståelse, etiska överväganden och fördelning av arbete. Vi tittar sedan närmare på Sveriges invandring och utvandring ur ett historiskt perspektiv och gör även en tillbakablick i den tidigare forskningen beträffande interkulturalitet. Därefter ges en sammanfattning av uppsatsens teoretiska utgångspunkter innan resultatet och analysen av det empiriska materialet tar vid. Slutligen återkopplas frågeställningen i en kort slutdiskussion.

2. METOD

METODOLOGISKA ÖVERVÄGANDEN

Val av metod, urval och tillvägagångssätt

I vår uppsats använder vi oss av kvalitativ forskningsmetod då vi anser att denna metod lämpar sig bäst för vårt syfte som är att undersöka socialsekreterares relation till och tankar kring interkulturalitet i socialtjänsten. En kvalitativ metod gör det möjligt för oss att fånga en djupare förståelse för socialsekreterarnas sätt att resonera eller reagera, något som exempelvis en enkät inte gör. Därmed ges vi också möjlighet att med en kvalitativ metod försöka förstå och tyda de handlingsmönster som uppstår i interaktionen med intervjupersonerna i den sociala verkligheten (Trost 2005).

Vår analys av empirin baseras på fem intervjuer ifrån tre socialtjänster i Malmö samt adekvat litteratur. I hopp om att ge uppsatsen nyans har vi även valt att intervjua före detta integrationsamördnaren Mujo Halilovic samt föreläsaren, musikpedagogen och koordinatören Behrang Miri som bland annat driver projektet RGRA – Rörelsen Gatans Röst & Ansikte – i Malmö. Projektet syftar till att bygga broar mellan kulturer samt

skapa en länk mellan ungdomar och samhällets olika aktörer. Vår uppfattning är att dessa personer lyfter uppsatsen ytterligare eftersom deras vision är att arbeta med och utveckla kulturella frågor i samhället. Med hjälp av deras expertkunskap kan vi således analysera hur sådan kunskap uttrycks i socialtjänsten. Samtidigt är vi medvetna om att även Mujo och Behrang har sina egna åsikter och att dessa samt rådande normer i samhället mer eller mindre också formar deras värderingar. Den jämförande aspekten vi varit ute efter kunde vi alltså ha fått ifrån andra yrkespersoner med liknande kunskap men valet av Mujo och Behrang grundar sig på deras tillgänglighet och möjlighet att ställa upp.

Valet av socialsekreterare som intervjupersoner grundar sig på tanken att dessa personer kan hjälpa oss att svara på våra frågeställningar eftersom de möter klienter med olika kulturell bakgrund i sitt dagliga arbete. De socialkontor vi kontaktade finns i tre av de stadsdelar som i störst utsträckning representerar den mångfald som finns i Malmö som helhet. Vi började med att söka upp kontakter inom Individ och Familjeomsorgen som vi tidigare arbetat tillsammans med i dessa stadsdelar. Några av dessa personer ställde upp men en del valde också ut fler personer som ville vara med i vår intervju. I den ena stadsdelen visade det sig vara brist på tid och chefen inom Individ och Familjeomsorgen, som tidigare arbetat som socialsekreterare, valde därför att ställa upp.

Genom att använda oss av informella personliga intervjuer får vi och läsaren en större förståelse för samtliga intervjupersoners upplevelser och erfarenheter (Trost 2005). Intervjuerna har varit semistrukturerade eftersom detta skapar ett utrymme för följdfrågor och dialog med intervjupersonerna (se bilaga 2), vilket i sin tur ger oss möjlighet att fördjupa och utveckla svaren på ett sätt som kvantitativ metod inte tillåter (May 2001).

Under samtliga intervjuer har vi använt oss av en mp3-spelare för att spela in intervjuerna. Ingen av intervjupersonerna har opponerat sig mot detta, vilket har inneburit en stor fördel i vårt arbete med empirin. Intervjuerna har i genomsnitt varat i 40-60 minuter och har med socialsekreterarna ägt rum på respektive socialkontor. Vi har sedan transkriberat varje intervju och kodat dem utifrån två teman från intervjuguiden, nämligen interkulturell kompetens och dilemman. Vi läste sedan igenom alla intervjuer

och fann ytterligare två återkommande teman, närmare bestämt kontext och integration/segregation.

Begränsningar

Vi har valt att undersöka hur arbetet med interkulturalitet ser ut utifrån arbetstagarens perspektiv, i det här fallet socialarbetaren, och har därmed inte granskat brukarens upplevelser av arbetsmetodernas effekter. Eftersom vi har inriktat oss på socialsekreterare inom Individ och Familjeomsorg på tre socialkontor är vårt intervjumaterial avgränsat endast till hur arbetet med kultur ser ut inom det arbetsområdet på just den arbetsplatsen. Resultatet baseras således på de enskilda socialsekreterarnas beskrivningar och tolkningar av deras arbete med interkulturalitet.

Vi förstår alltså att vår framställning, våra resultat och vår tolkning av verkligheten speglas av det särskilda paradigmet vi rör oss i (Danermark 2006), det vill säga vårt resultat är begränsat till den specifika kontext i vilken undersökningen utförts (Carle, Nilsson, Luis Alvaro & Garrido 2006).

Tillförlitlighet

Vi är medvetna om att den kvalitativa metoden begränsar framställningen eftersom vår empiri endast baseras på den litteratur vi valt att fokusera på samt de intervjupersoner vi finner intressanta och lämpliga för uppsatsämnet. Vår empiri bygger dock på ett ömsesidigt samspel mellan subjektet (oss som studenter) och objektet för forskningen, det vill säga intervjumaterialet. I en sådan process söker man skapa ett utbyte av båda parter subjektiva känslor och sammanlagda erfarenheter, vilket båda är med och påverkar samt påverkas utav. Detta ömsesidiga samspel utesluter inte tillförlitlig kunskap, utan ses snarare som en del av forskningsprocessen (May 2001). Men om än vår kunskap inte är fullkomlig, har vår målsättning varit den att nå en verklighetsskildring som är objektiv och oberoende av läsaren (Danermark 2006).

FÖRFÖRSTÅELSE

Vår förhållning till begreppet interkulturalitet är inte helt förutsättningslös. Därför bör vår förförståelse tillerkännas. Vi bor båda i Malmö och har gjort under största delen av våra liv. Dock ser vår bakgrund och kulturtillhörighet helt olika ut. En av oss är

nämligen född och uppvuxen i Malmö med svenska föräldrar medan den andra är född i Teheran och växte upp i Kurdistan fram till sex års ålder. Har detta någon betydelse för vår uppfattning av interkulturalitet i Malmö? Och tillför det i så fall något intressant till uppsatsen? Ja, vi vill åtminstone påstå att våra olikheter och likheter gynnar vårt samarbete. Vår vänskap har redan medfört intressanta diskussioner och fascinerande kulturmöten. Och istället för att bekräfta våra skillnader har vi med vårt gemensamma intresse för interaktion och mellanmänniska möten istället anammat dem vilket medfört en större kunskap om varandras kulturer men framför allt fört oss närmare kännedomen om våra likheter. Vi menar alltså inte att man ska försumma de kulturella skillnaderna, för självklart finns det skillnader som tidvis också lägger hinder i vägen för våra kulturmöten. Men vikten bör ligga vid de kulturella likheterna samtidigt som en medvetenhet för skillnaderna föreligger. Så föddes idén om den här uppsatsen.

Vi har också arbetat bland annat inom socialtjänstens Individ och Familjeomsorg i Malmö där tankarna väcktes om att man inom socialtjänsten, i viss utsträckning, inte alls är särskilt kulturmedveten. Detta gjorde oss påminda om att vi kanske inte ges tillräcklig kunskap om det kulturella perspektivet på socionomutbildningen. Vilka krav bör ställas på skolorna?

Trots vår jakt på en ökad kulturmedvetenhet matas vi, precis som alla andra, av den mediala skildringen av kulturer, mångfald, invandring och integration, som enligt vår uppfattning främst belyser problem och skillnader. Vi vill därför markera att det är svårt att förhålla sig helt fördomsfri gentemot det som är främmande för oss.

ETISKA ÖVERVÄGANDEN

Informationskravet

I anslutning till insamling av empiri har vi informerat intervjupersonerna om syftet med vår uppsats, om deras roll i empirin samt deras rätt att frivilligt delta och avbryta samarbetet. I vår förhandsinformation (se bilaga 1) har vi även givit en övergripande beskrivning av tillvägagångssätten vid undersökningen som helhet där vi betonar deras bidrag till ny intressant kunskap. Vidare har vi även markerat att det insamlade materialet endast kommer att användas för forskningssyftet och upplyst dem om var det färdiga dokumentet kommer att publiceras (Forskningsrådet 1990).

Samtyckeskravet

Vi har i förhand efterfrågat intervjupersonernas samtycke till medverkan i vår uppsats och publikation av den information de förser oss med under intervjuerna samt intervjupersonernas namn, såvida inte valet av anonymisering redan är avtalat. Möjligheten för berörande part att bestämma hur länge intervjuerna och deltagandet i undersökningen skall vara samt under vilka förutsättningar har också förelegat (*ibid.*).

Konfidentialitetskravet

Vi har noga informerat om att tystnadsplikt gällande etiskt känsliga uppgifter och/eller identifierbara personer är en självklarhet för oss. Sådana uppgifter har därför också behandlats på ett sätt som förhindrar identifikation av enskilda för obehöriga (*ibid.*).

Nyttjandekravet

Som tidigare nämnts har vi också varit tydliga med att insamlade uppgifter endast kommer att nyttjas till uppsatsen (*ibid.*).

Utöver kraven från Forskningsrådet har vi, om det funnits intresse, delgivit intervjupersonerna den färdiga intervjutranskriberingen i syfte att ge dem utrymme för eventuella korrigeringar före publicering. Vi har också undersökt om det finns intresse av att ta del av den färdiga uppsatsen (*ibid.*).

FÖRDELNING AV ARBETE

I fördelningen av uppsatsarbetet har Sharmin haft övergripande ansvar för förord, definition av centrala begrepp, de tre analysnivåerna i teoristycket samt 'kunskap som verktyg' och 'integration eller segregation?' i resultat och analys. Linas övergripande ansvar har varit abstract, förförståelse, tidigare forskning, teoretiska utgångspunkter och 'kultur i kontext' samt 'kultur och dilemman' i resultat och analys. Transkribering av intervjuer har delats lika och övriga områden har skrivits tillsammans.

3. BAKGRUND

För att ge läsaren en bild av hur begreppet interkulturalitet har kommit till Sverige och vad som påverkat utvecklingen av den kultur som idag återfinns i Malmö, har vi valt att presentera en tillbakablick över bakgrunden till den invandring och utvandring som skett i Sverige.

INVANDRING OCH UTVANDRING

I flera hundra år har invandring till och utvandring ur Sverige ägt rum, men den invandring som främst kommit att påverka svenskarnas erfarenhet med kulturmöten samt möten med andra språk skedde först efter 1900-talet. Från 1900-talet början fram till 1920 utvandrade många svenskar till Amerika. Detta medförde en brist på arbetskraft i Sverige, vilket frambringade en ny typ av invandring då svenskarna lockade arbetare från bland annat Galizien i Polen (Ebbeson & Linebäck 1997).

Det finns ett tydligt mönster när det gäller invandrare och sysselsättning. Fram till år 1975 kom den största arbetskraftinvandringen från Norden men också från andra delar i Europa. Den här gruppen jobbade inom industribranschen vilket inte krävde några speciella språkkunskaper eller någon utbildning. När Sveriges ekonomi vuxit efter andra världskriget fick denna grupp snabbt tillgång till arbetsmarknaden (Bevelander, Carlsson & Rojas 1997). År 1942 började man ta emot flyktingar på grund av humanitära samt politiska skäl. Under denna period kom de flesta från grannländerna Norge, Danmark och via Finland kom ester och estlandssvenskar samt letter. Efter kriget behövde Sverige arbetskraft på nytt, främst inom industri. Sverige tog in immigranter från olika länder som under några år bidrog till arbetskraften inom industrin. Produktionen gick till återbygget av krigsdrabbade länder (Ebbeson & Linebäck 1997).

1955 hade Sverige ca 116 000 utländska arbetare, den största gruppen var finländare. Och under 1964-1965 registrerades 50 000 invandrare, främst handlade det om grupper från Turkiet, Grekland och Jugoslavien. Aldrig förr hade Sverige tagit emot så många invandrare inom loppet av ett år (*ibid.*). Under samma period sysselsatte Kockums i Malmö ca 1 000 invandrare från 30 olika nationaliteter (SOU 1966:55).

Efter år 1975 anlände grupper till Sverige som ansågs stå längre bort från den svenska kulturen, grupper som inte heller kom att bli särskilt efterfrågade på arbetsmarknaden (Bevelander et al. 1997). Den stora arbetskraftinvandring från utomnordiska länder hade hejdat redan år 1972 då staten bestämde att dessa länder måste ordna arbete samt bostad före ankomsten till Sverige (Ebbeson & Linebäck 1997). Kontrollen skärptes också i Malmö och därmed stramades arbetskraftsinvandringen för Malmös del, men istället tilltog flyktinginvandringen. Flyktinginvandring hade pågått hela tiden men efter 1970-talet och framåt strömmade flyktingar från tredje världen in, främst från Mellanöstern och Latinamerika. Många av dessa flyktingar hade en akademikerbakgrund och var från medelklassen, men vägen till den svenska arbetsmarknaden blev svår (SOU 1966:55).

Utanförskap

Som tidigare nämnts har grupper som kommit efter 1975 haft det svårare att integreras i det svenska samhället, ofta på arbetsmarknaden. Detta kan förklaras genom några utgångspunkter. Den sektor där invandrare varit mest sysselsatta har varit industrisektorn, en sektor som sedan mitten av 1960-talet kraftigt minskade på efterfrågan. I takt med den låga ekonomiska och industriella tillväxten blev istället efterfrågan på arbetare med svensk kunskaper, specialkompetens, yrkeserfarenhet samt yrkesutbildning det centrala (Bevelander et al. 1997; SOU 1966:55). De flyktingar som kom till Sverige i slutet av 1980-talet samt början på 1990-talet fick det ännu svårare eftersom den svenska ekonomin nu genomgick en kris och bristen på arbeten blev ett faktum.

Institutionella förhållanden har också haft sin påverkan på invandrarnas möjlighet att komma in på arbetsmarknaden och i samhället. De långa handläggningstiderna beträffande uppehållstillstånd samt de långa väntetiderna för de som kommit att bli bidragsberoende med anledning av lågkonjunkturen resulterade i passivitet bland de drabbade. Ett annat problem som sätter hinder för invandrarna att komma in på arbetsmarknaden är arbetsgivarnas okunskap om andra kulturer. Svenska arbetsgivare har en tendens att anställa grupper som de har mer kunskap om. Med andra ord minskar chansen för en grupp att få jobb om arbetsgivaren har felaktig eller otillräcklig kunskap om gruppen (Bevelander et al. 1997). Nyckeln till etablering i det svenska samhället är arbetsmarknaden, som förser en med nya kontakter och kunskaper och får individen att känna självrespekt samt bli ekonomisk oberoende. Men mot bakgrund av ovanstående

utgångspunkter har istället många invandrare idag hamnat i utanförskap vilket lett till segregation. När man tittar på bosättningsmönstret i Malmö ser man att en femtedel bor i områden där mer än hälften har invandrarbakgrund (SOU 1966:55).

Gemenskap

Som ett led i globaliseringsprocessen i Europa arbetades olika projekt fram för att skapa en europeisk samhörighet som skulle föra kulturer, länder och minoriteter närmare varandra (Lahdenperä 2004). I Paris 1974 accepterade FN:s underorgan UNESCO en rekommendation om utbildning för internationell förståelse, samarbete och fred samt undervisning för mänskliga rättigheter och de grundläggande friheterna. Rekommendationen omfattar samtliga utbildningsnivåer och betonar bland annat internationellt samarbete, lärares behov av fortbildning och främjandet av kunskap om olika kulturer och dess ömsesidiga inflytande. Varje medlemsstat ska alltså på olika sätt arbeta för att sprida interkulturell förståelse. Detta ska på lång sikt motverka den okunnighet som UNESCO påstår allt för ofta resulterat i etnisk diskriminering och krig mellan folkgrupper (UNESCO 1974).

Kravet på en mer interkulturell undervisning återfinns i huvudbetänkandet ”Olika ursprung – gemenskap i Sverige” (SOU 1983:57) som under avsnittet ”Interkulturell undervisning för en gemensam framtid” också syftade till att förändra och förbättra undervisningen i de svenska skolorna genom att presentera ett nytt sätt för svenskar och invandrade barn att förhålla sig till varandra i en växande mångkultur (Lahdenperä 2004). I betänkandet återfinns även förslag från SKU (Språk- och kulturarvsutredningen) om samverkan med andra länder gällande läromedel för språklig och kulturell mångfald samt personalutbildning i interkulturalitet (SOU 1983:57).

4. TIDIGARE FORSKNING

I det här stycket kommer vi att göra ett kortare djupdyk i uppsatsens huvudområde, interkulturalitet. Vi tittar närmare på vad man redan vet om begreppet och vilken forskning det finns på området. För uppsatsens relevans har vi valt att fokusera på forskning inom det pedagogiska fältet samt inom socialt arbete.

INTERKULTURALITET

I Sverige är interkulturella studier ännu ej ett tydligt avgränsat forskningsområde (Stier 2004). I synnerhet inom socialt arbete ter sig området interkulturalitet relativt outforskat. Dock kan man dra flera paralleller från socialt arbete med den betydligt bredare forskningen om interkulturalitet som påträffas inom det pedagogiska fältet. På det området utmärks bland andra Hans Lorentz, forskare och lektor vid pedagogiska institutionen, Lunds universitet, Bosse Bergstedt, docent och filosofiedoktor vid pedagogiska institutionen, Lunds universitet och Pirjo Lahdenperä, professor i pedagogik.

Internationellt återfinns interkulturell forskning i mycket större utsträckning. Värt att nämna beträffande syftet med vår uppsats är en studie gjord 2007 i Holland som syftade till att undersöka hur holländska socialarbetare förstår sig på den ”kulturella annanheten” (the cultural otherness), det vill säga klienter med migrerande ursprung och hur de knyter det till olika diskurser ur det sociala arbetets historiska utveckling. Studien bestod av historiska diskursanalyser samt 15 intervjuer med holländska socialarbetare och 26 observationer av professionella klientsamtal. Undersökningen visade bland annat på att inom det sociala arbetet i Holland har det historiskt funnits en slags generell uppfattning om annanheten, en utgångspunkt som relaterar fenomenet till något som är ”avvikande” snarare än till något som är ”normalt” (Gasterlaars & van der Haar 2007). Forskarna menar att det fortfarande finns spår av en sådan uppfattning i dagens sociala arbete i Holland även om undersökningen visade på att dessa ”dem” ses som avvikande mer sällan nu än tidigare (*ibid.*).

Under 1990-talet gjordes en del forskning om kulturell kompetens i socialt arbete i USA. Framstående forskare och författare är Doman Lum, Eleanor W. Lynch, Marci J. Hanson och kulturanthropologen James W. Green (Attar 2005).

Interkulturell pedagogik

Kunskapsområdet kring interkulturalitet utvecklades i Sverige under 1980-talet och då främst som interkulturell kommunikation och pedagogik i skolan och det startades bland annat kurser i invandrarkunskap för att bearbeta schablonmässiga föreställningar om andra kulturer och folkgrupper (Lahdenperä 2004). Begreppet ”interkulturell pedagogik” – hämtad ifrån engelskans ”intercultural education” – beskriver Lahdenperä

(2004) som ett övergripande begrepp innehållande fem områden; interkulturellt lärande, interkulturell kommunikation, interkulturell undervisning, mångkulturell skolutveckling och interkulturell pedagogisk forskning.

Grundsatsen i interkulturell pedagogisk forskning handlar om att studera hur kunskap uppstår och hur ett samhälle i förändring samverkar i mångkulturella lärandemiljöer utifrån begrepp såsom majoritets- och minoritetsperspektiv, etnocentrism, monokultur, multikultur och interkultur (Bergstedt & Lorentz 2004). Dessa begrepp är väl integrerade i Lahdenperäs forskning som också belyser interkulturellt ledarskap samt delaktighet, förändring och utveckling i mångkulturella och interkulturella sammanhang. Lahdenperä (1997) skriver att interkulturella möten förutsätter en medvetenhet om sin egen kultur och dess begränsningar i kommunikationen med andra kulturer. Med medvetenheten kommer intresset att genom interaktion och kommunikation vidga sin förståelse för andra kulturella föreställningar och värderingar. Förståelse kräver alltså erfarenhet av kulturella möten och för oss närmare utveckling och jämlikhet mellan individer och kulturer.

Starkt influerade av globalisering, europeisering, individualisering och mångkulturalisering lever vi idag i ett kunskapssamhälle som inneburit en förändring i kunskapsförmedlingen. Istället för att lära ut färdig kunskap ses pedagogen som en aktiv del i lärandeprocessen som vägleder och handleder kunskapstagaren (Bergstedt & Lorentz 2004). Forskare inom interkulturell pedagogik ifrågasätter också det dualistiska ”västerländska” synsättet, däribland Hans Lorentz (2007) som bland annat analyserat mångkulturell utbildning och vår användning av språket mellan 1973 och 2006 och funnit att det svenska språket under 1970- och 1980-talet skapar dikotomier, det vill säga en uppdelning i ett ”vi och dem” mellan svenskar och invandrare.

Inte förrän omkring 1990-talet började man bejaka det mångkulturella samhället vilket medförde en språklig vändning och en övergång från modernism till postmodernism (Lorentz & Bergstedt 2006). I en intervju prisar Lorentz den språkliga vändningen då han menar att det är genom interkulturell pedagogisk forskning som vi kan hitta sätt att ändra språket på och på så sätt försöka upphäva ”vi och dem-attityderna” (Larsson 2007). Lahdenperä (2008) anser att interkulturella ledare bör ha en kosmopolitisk prägel, det vill säga att ständigt söka förståelse för olika fenomen och därmed sky

dikotomier och generaliseringar såsom vid användning av begreppen ”alltid” och ”aldrig”. På så sätt undviks också ”vi och dem”.

Enligt Lorentz och Bergstedt (2006) har det postmodernistiska synsättet haft stor betydelse för den interkulturella pedagogiska forskningen då den gett upphov till textanalyser, diskursanalyser och dekonstruktioner med poststrukturalistiskt, socialkonstruktionistiskt och postkolonialt perspektiv, begrepp som är särskilt karakteristiska för dagens interkulturella pedagogiska forskning. Trots den senare utvecklingen tillhör forskningsämnet ännu inget huvudområde inom det pedagogiska forskningsfältet i Norden (Bergstedt & Lorentz 2004).

Interkultur i socialt arbete

I takt med invandringen i Sverige på 1980-talet började representanter för de sociala utbildningarna i landet ställa sig frågan om man hade den kompetens som fordrades för en stadig utveckling av det praktiska sociala arbetet i en mångkultur. Samtidigt genomfördes en undersökning för att uppskatta behovet av invandrarkunskap bland sociala yrkesgrupper. Undersökningen bekräftade att behovet var stort och på landets socio- och utbildningar var man överens om att kunskapen antingen var bristfällig eller saknades helt. Utvecklingen har sedermera medfört en insikt om att interkulturell kompetens är en mycket central del i socialt arbete (Soydan 1984). Enligt Soydan (1984) måste socialarbetaren dels ha kulturell självinsikt men också kunskap om klientens etniska bakgrund och förutsättningar för att över huvud taget kunna fullfölja sitt arbete. Därtill, menar han, krävs förstås också övriga baskunskaper såsom exempelvis lagkunskap samt ett etiskt förhållningssätt.

Soydan ansåg på 1980-talet att tre invandrarkategorier kommer att kräva stor fokus inom socialtjänsten i framtiden. Dessa var invandrabarn, flyktingar och äldre invandrare. Med invandrabarn menar Soydan barn som har minst en förälder från ett annat land och/eller har annat språk än svenska som modersmål. Dilemmat med invandrabarn och invandrarungdomar är det faktum att de oftast uppfostras utifrån två olika kulturers krav, dels familjens och dels samhällets. Därmed inte sagt att detta automatiskt medför ett socialt problem. Soydan låter istället betona att poängen är att skaffa sig kunskap om vilka orsaker, händelser och processer som kan medföra eventuella problem (*ibid.*).

Beträffande kategorin flyktingar understryker Soydan förändringen av behandlingsarbetets inriktning, vilket han menar nu berör andra områden än vilka vi kanske tidigare varit vana vid såsom krigsupplevelser, tortyr och förföljelse som i sin tur kan medföra ängslan och oro som motar känslan av ett tryggt liv i Sverige (*ibid.*). I socialt arbete med flyktingar är det därför viktigt att respektera att klienten vet bäst om sin egen situation (Sternier Carlberg 1984).

Slutligen skriver Soydan att gruppen äldre invandrare bör uppmärksammas på grund av dess betydelse för äldreomsorgens utveckling. Enligt en studie gjord i Jönköping 1981 har människor av finsk respektive jugoslavisk härkomst olika förväntningar på åldringsvården. De med rötter i före detta Jugoslavien förväntar sig i större utsträckning att släktens yngre generation ska ta hand om dem medan de ifrån Finland förväntar sig omvårdnad ifrån samhällets äldreomsorg. Metod- och kunskapsutveckling inom dessa områden är därmed nödvändig (Soydan 1984).

5. TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER

Eftersom vår undersökning bland annat tydliggjorde för oss att en kultur är dynamisk och något som konstrueras och utvecklas i sin speciella kontext, har vi valt att försöka förklara och förstå vårt empiriska material genom ett socialkonstruktionistiskt perspektiv. Denna teori hjälper oss att förstå hur samspelet med andra i vår sociala omgivning påverkar vårt beteende, våra tankar och våra känslor (Passer & Smith 2007), i det här fallet med betoning på kultur. Med hopp om att ge vår teoretiska tolkningsram ytterligare djup har vi dessutom valt att komplettera med Stiers (2004) tre analysnivåer: individ-, grupp- och samhällsnivå. Vårt syfte med uppsatsen är att belysa begreppet interkulturalitet och dess betydelse för socialt arbete vilket med detta synsätt skulle innebära att interkulturalitet betraktas som ett resultat av de mellanmännsliga möten som sker i den undersökta kontexten, i det här fallet Malmö. Begreppet ges sålunda sin mening i interaktionen mellan stadens invånare och den samhällsstruktur som råder. Begreppets betydelse för socialt arbete grundar sig därför också på hur människorna i denna specifika kontext tolkar begreppet.

Då social konstruktionism återfinns i socialpsykologin (Carle et al. 2006; Payne 2002) anser vi det nödvändigt att inleda med en kort presentation av denna vetenskap och hur den sedermera utvecklats socialkonstruktionismen.

SOCIALPSYKOLOGI

Socialpsykologin, även känd som den experimentella psykologin (Johansson 2005), anses av vissa vara sprungen ur Gestaltpsykologin som menar att vår tolkning av omgivningen är organiserade helheter, vars delar uppfattas och tolkas utifrån sin kontext (Levin & Lindén 2006; Nilsson 1996). Nilsson (1996) tar som exempel upp att vi inte ser ett ansikte som först en mun, sedan näsan och sist ögonen, utan vi uppfattar helheten, det vill säga summan av delarna.

Socialpsykologiska begrepp hjälper oss att förstå hur den sociala identiteten skapas (Payne 2002). Inom socialpsykologin ses människan som en samhällsvarelse som i en kontext, exempelvis i samhället, i en kultur, i en relation eller i en arbetsgrupp, både påverkar sin omgivning och påverkas känslomässigt, tankemässigt och beteendemässigt utav den (Ekehammar 2005; Passer & Smith 2007). Dock är detta synsätt fortfarande ett mer accepterat område inom samhällsvetenskap och humaniora (Johansson 2005).

Edward Ross (1866-1951), som många författare benämnt som den första socialpsykologen med sociologisk inriktning, delade in socialpsykologin i områdena *social påverkan* som betonade påverkan mellan samhälle och individ samt *individuell påverkan* som handlar om särskilda människors inverkan på individen, exempelvis ledare och mäktiga personer. Bland annat påstod Ross att inläring ofta sker genom imitation av andra, något som de flesta samtida psykologer höll med om. Georg Simmel (1858-1918) betonade dynamiken i mellanmännsliga möten och menade att det var människornas ömsesidiga handlingar som konstruerade samhället och påverkade de sociala institutionernas uppkomst och utveckling. Simmels åsikter anses vara viktiga bidrag inom mikrosociologin (Carle et al. 2006).

SOCIALKONSTRUKTIONISM

Det socialkonstruktionistiska synsättet, även kallat social konstruktivism, är ett försök att föra psykologi och samhällsvetenskap närmare varandra (Johansson 2005) och

räknas idag som ett område inom den postmoderna socialpsykologin (Carle et al. 2006). Man kan även säga att det är ett sätt att se på hur kunskap uppstår, det vill säga ur en social konstruktion, och hur det i sin tur formar nya idéer och ny kunskap om människors beteende (*ibid.*). Därmed påstår vi att begreppet interkulturalitet skulle kunna beskrivas som en kompetens.

Payne (2002) liknar socialkonstruktionismen med socialt arbete eftersom klienten, socialarbetaren och det sammanhang de befinner sig i genererar en process som alla både styr och styrs utav. På senare år har många sociologer exempelvis börjat betrakta könsroller och socialisation som något producerat ur samspelet med andra snarare än som något biologiskt nedärvt eller inlärt (Giddens 2003). Nilsson (1996) skriver att vi måste studera det sociala objektivt men också förstå det subjektivt. Således kan man säga att kultur utifrån ett socialkonstruktionistiskt perspektiv är ett fenomen som måste studeras tvärvetenskapligt, det vill säga på olika plan.

TRE ANALYSNIVÅER

För att bättre förstå kulturmötets uppbyggnad talar Stier (2004) om tre analysnivåer; samhälls-, grupp- och individnivån, som vi anser viktiga att belysa i det här sammanhanget.

På samhällsnivå lägger man fokus på begreppen värden, normer, språk, traditioner, vanor, religion och tidsuppfattning. En del av dessa begrepp som värden och normer kan man hitta i lagstiftningen. Samhällets uppfattning om vad som är rätt eller fel, vad som är acceptabelt att göra och inte göra återfinns i lagarna. Stier skriver om socialisationsprocessen som garanterar att kulturen överförs från generation till generation. Detta sker genom samspel med andra människor där vi lär oss de olika fragmenten i kulturen. I socialisationsprocessen handlar det om att individen ska anpassa sig till de förväntningar som samhället har samt till de kulturella normerna. Här menar Stier att skolan har en viktig roll, eftersom det är under de tidiga åren som den här processen börjar formas. När kulturen uppenbarar sig i individens inre referensram blir den osynlig för individen, så kallad ”tyst kunskap” som finns med i vår vardag omedvetet (Stier 2004). Detta leder oss in på gruppnivån.

På nästa nivå ses kultur som en gruppkultur med en primärgrupp samt en sekundärgrupp. I primärgruppen ingår de relationer som är känsloladdade, familjen är ett exempel. I sekundärgruppen däremot är relationen mindre känsloladdad, det kan vara en idrottsklubb som vi vill vara medlemmar i eller andra sorts grupper som vi redan tillhör, exempelvis en kulturell eller etnisk grupp. Vid gruppbildningar tenderar människan att skapa gränser och behålla dessa. Det formas ett slags "vi och dem"-tänkande, det vill säga en "vi-känsla" gentemot "de andra" vilket leder till en homogenitet i båda grupperna. Individen i gruppen får ibland ge sin tid samt frihet till gruppen för att känna en viss gemenskap, det kan vara till exempel delaktighet i aktiviteter som är viktiga för gruppen. Denna gemenskap leder i sin tur till trygghet för individen (*ibid.*).

På individnivå skriver Stier om det så kallade "psykokulturella rastret". I en sådan sammansättning återfinns individens inre referensram där känslor, tankar och beteende är centrala. I den inre referensramen har både samhällsnivån och gruppnivån haft stor betydelse. Det psykokulturella rastret omfattar en del sorteringsmekanismer så som stereotyper, etnocentrism, fördomar, främlingsrädsla och xenofobi. *Stereotyper* beskriver det fenomen då individen tillskriver en grupp vissa bestämda egenskaper, till exempel att "svenskar är tystlåtna". *Etnocentrism* innebär att man sätter sin grupp i centrum, och betraktar omgivningen utifrån sina egna glasögon. Gruppens sätt att tänka och vara anses mer naturligt och "rätt" än det andra. *Fördomar* är en negativ känsloladdning där en individ har förutfattade meningar om en viss grupp. I mötet med det som är annorlunda kan *främlingsrädsla* uppstå. Om känslan är väldigt stark kan den benämnas som *xenofobi* där personen i fråga får ångest bara han/hon tänker på den gruppen/individen som är annorlunda (*ibid.*).

6. RESULTAT OCH ANALYS

I vår granskning av intervjumaterialet kunde vi urskilja fyra ämnesområden som på olika sätt betonades på samtliga kontor: Kontext, Kunskap, Dilemman samt Integration/Segregation. I analysen refererar vi till socialkontoren som kontor 1, kontor 2 och kontor 3. Detta för att belysa skillnader och likheter i kontorens sätt att reflektera kring och arbeta med dessa områden. Vi vill påpeka att resultatet grundas på de enskilda socialsekreterarnas reflektioner och tolkningar av sitt arbete med interkulturalitet.

KULTUR I KONTEXT

Det första temat i vår analys berör uppfattningen om kultur som produkten ur ett sammanhang påverkad av familj, skola, religion, normer, traditioner, känslouttryck, språk, samhällsinstanser, mellanmänskliga möten och så vidare. I vår undersökning visade sig ämnet kultur vara svårt att ringa in men fångande att prata om.

Kultur på olika nivåer

Vi har tidigare varit inne på att individen, enligt en del forskare, endast kan förstås i sitt kontextuella sammanhang. Socialkonstruktionister hävdar således att människan helt kommer att sakna meningsfull innebörd om den plockas ur sitt sammanhang (Johansson 2005). Intervjuerna på samtliga socialkontor vi besökte speglades i de flesta fall av att samma tes kan appliceras på begreppet ”kultur”. En av socialsekreterarna på kontor 1 definierade kultur som en sammansättning av allt som påverkar en när man växer upp såsom familj, samhälle och religion. Liknande svar gavs på kontor 2 där en intervju-person menade att alla människor bildar sin egen kultur. Hon tog som exempel upp att hennes barn som bildat egna familjer också skapar sin egen kultur tillsammans med dem. Övriga socialsekreterare var också inne på att begreppet kultur är tolkningsbart. På kontor 3 beskrevs kultur av en socialsekreterare som dels influerat av religion eller av känslouttryck men också som något direkt kopplat till ens personlighet.

I intervjun med integrationssamordnare Mujo Halilovic påstod han att det är en omöjlighet att yttra sig om en kultur utan att först studera kontexten och hur de kulturella yttringar som konstruerats i den har institutionaliserats. Stier (2004) betonar socialisationsprocessen där man påverkas av samhällets normer, värden, språk, traditioner, religion och så vidare lär sig om den pågående kulturen genom samspel med andra i

den. Vår egen kultur växer sedan omedvetet i vår inre referensram och bekräftas i de olika gruppbildningar som vi medvetet eller omedvetet förbinder oss till. Här utvecklas sedan, enligt Stier, sorteringsmekanismer såsom fördomar och stereotyper.

Vad socialkonstruktionismen då har lärt oss är att för att förstå hur en kultur konstruerats måste man titta på individerna i den, vilka är de? Hur ser deras bakgrund ut? Hur har utvecklingen skett? Vad beror det på? I vår undersökning märkte vi att alla socialsekreterare vi intervjuade, mer eller mindre, bar på en sådan kunskap, att interkulturalitet inte bara berör individens etniska ursprung utan färdas mellan mikro- och makroperspektiv, det vill säga i ett brett spektrum av å ena sidan den egna individuella tolkningen av omvärlden och å andra sidan de samhällsstrukturer som råder såsom politiska beslut, myndigheter, medial påverkan, religion och normer. På kontor 2 var man väl medveten om detta och kunde själv ta upp det till diskussion. En av intervjupersonerna menade att man ska tänka bortom kultur eller religion och istället fokusera på att lära sig om andra länder och hur samhällen ser ut i andra delar av världen:

Man ska inte göra det till något speciellt att jobba med människor från andra kulturer, vi är människor allihop [...]. Det är farligt tycker jag att stoppa alla i samma fack [---] så egentligen så tycker jag att det är viktigare att man lär sig om andra länder.

(en socialsekreterare på kontor 2)

Hon berättar vidare att om man istället lär sig om diktaturer med korrupta regeringar och förföljelse så förstår man lättare bakgrunden till klientens reaktioner och att det kanske finns ett misstroende mot myndigheter som socialtjänsten. Skytte och Montesino (2006) skriver att det blir problematiskt om man blandar in klientens kultur eller etnicitet i utredningen av de sociala problemen, eftersom det inte alls behöver finnas någon koppling mellan dem. Vad de menar är att man exempelvis aldrig skulle påstå att någon hamnat i konflikt med sin familj, har ett långvarigt missbruk eller ekonomiska problem på grund av att han eller hon är svensk. Så frånsatt det kulturella perspektivet måste den enskilda människans olika vardagssituationer ses ur både ett lokalt och ett globalt perspektiv.

På kontor 3 utvecklades en tvärvetenskaplig medvetenhet hos en av socialsekreterarna under intervjuens gång. Efter frågan om likheter och skillnader (se bilaga 2) började hon

reflektera över att det sannolikt krävs ett vidare perspektiv än kulturella likheter och skillnader för att förstå vad det är som fungerar och inte fungerar i invandrartäta områden:

Visst är det kul att fokusera på likheterna, men man får absolut inte glömma skillnaderna, och ha respekt för skillnaderna [...] det finns många kulturella saker som vi inte kommer att förstå, som folk kanske inte vill ändra på [...]. Man kanske får ha ett vidare perspektiv? [...] Det finns jätteväl integrerade områden [...] och sen finns det ju mindre [...]. Finns det skillnader? Är de ekonomiska? Är det rikare familjer? Är det det sociala? [...] Vad är det som har gjort att en har klarat av att integrera sig och en inte?

(En socialsekreterare på kontor 3)

Hon menade att förklaringen till att vissa ”lyckats bättre” än andra troligen går att finna i andra perspektiv än kulturtillhörighet och etniskt ursprung.

Behrang pratar om interkulturell dialog, en kompetens som han menar att många av ungdomarna i områden som Rosengård besitter eftersom de är uppväxta med att interagera på flera olika språk och förstå sig på olika kulturella koder. Dock, påstår han, synliggörs inte sådan kompetens tillräckligt i de olika samhällsinstanserna idag.

På kontor 1 såg sig intervjupersonerna själva som relativt okunniga beträffande interkulturalitet, trots detta påminde en av socialsekreterarnas svar mycket om det som både Mujo och Behrang pratade om, fast uttryckt i andra ord. Hon berättade att hon träffar mycket invandrarungdomar som ”oftast anpassat sig väldigt bra [och] kanske växlar mellan olika miljöer”. Hon menade att det har blivit naturligt för dem, på ett helt annat sätt än för deras föräldrar, att anpassa sig efter de olika krav som ställs på dem hemma, i skolan eller med kompisarna.

Jag försöker prata ganska mycket med ungdomarna kring det [---] och säga att ”jag vet inte alls hur det ser ut där du kommer ifrån, kan du berätta lite?”. En del brukar skratta åt mig. Jag tror att de tycker att det är ganska skönt att jag inte försöker låtsas som att jag kan eller vet [...]. En del kan känna att de får lite självförtroende av att vara den som kan.

(en socialsekreterare på kontor 1)

Socialsekreteraren i exemplet ovan påstår sig strax före intervjun inte veta särskilt mycket om interkulturalitet, men kan det möjligen vara så att begreppet förbryllar

henne? Vad räknas som en interkulturell dialog? Är det när två personer som kan mycket om interkulturella begrepp utbyter kunskap? Eller är det när en socialsekreterare nyfiket vill veta mer om sin klients etniska bakgrund? Och frågan är om det hade gjort någon skillnad i samtalet om socialsekreteraren var medveten om att en interkulturell kompetens synliggjorts i samtalet?

Vi var tidigare inne på att de invandrade föräldrarna inte verkar besitta en lika bred interkulturell kompetens som sina barn. Vad beror det på? Socialkonstruktionister skulle betrakta det som att dessa ungdomar är produkten av två konstruktioner i två olika kontexter. Den kultur som ungdomarna har ifrån sitt hemland och påverkas utav hemma blandas med den kultur som skapas i det nya landet, dels i skolan och dels med kompisarna. En ”kunskapsresa” mellan mikronivå och makronivå som deras föräldrar inte tycks ha gjort i samma utsträckning. Ur ett historiskt perspektiv kan man tänka sig att denna grupp föräldrar är samma grupp som kom till Sverige i slutet av 1980-talet då den ekonomiska krisen spred sig och bristen på arbeten blev ett faktum. Deras möjligheter att integreras i samhället har kanske inte varit lika stora som de möjligheter deras barn har fått genom att introduceras i den svenska skolan. Dock bör det tilläggas att detta inte var något som drabbade alla som invandrade till Sverige under denna period.

Sammanfattningsvis kan man säga att det finns kunskap om interkulturella möten och dess betydelse i socialt arbete på samtliga socialkontor vi besökte även om den är förhållandevis outtalad på sina håll. Mer om detta kommer vi att diskutera i nästa tema om kunskap som verktyg.

Utbildning och skolans roll

I alla våra intervjuer framgick det att fortbildning är något som hela tiden måste finnas till hands, såsom kurser i nya metoder eller föreläsningar om ny forskning. Sådan fortbildning ordnas exempelvis av arbetsplatsen eller kommunen. Oftast prioriterade socialsekreterarna föreläsningar som berörde aktuella problem. Samtidigt uttrycktes en önskan om att gå på fler föreläsningar men brist på tid blev ett hinder för detta. På frågan om hur stort behovet av ökade kunskaper om interkulturalitet var uttryckte socialsekreterarna på kontor 1 ett större behov än vad de två andra kontoren gjorde. En av dem på kontor 1 menade att kulturkunskap inte var något man diskuterade särskilt

ofta på deras kontor, att det i så fall gick i vågor och för tillfället var barnperspektivet i fokus. Men hon tyckte personligen att det behövdes fler diskussioner och ökad medvetenhet om kultur på hennes arbetsplats. Hon efterlyste föreläsningar om enskilda personers individuella erfarenheter, gärna med före detta klienter, men visste inte om det fanns några.

På de kontor där behovet inte upplevdes som lika stort ansåg man sig nöjd med tillvaron och kunskapen. På kontor 2 uttryckte en socialsekreterare att kulturperspektivet var en självklarhet på hennes arbetsplats:

Det är så naturligt, vad ska jag säga? [...] Jag har jobbat på [stadsdelen] så länge. Det är så naturligt att människor kommer ifrån olika ställen.

(en socialsekreterare på kontor 2)

Hon menade vidare att det krävdes kunskap om olika kulturer för att arbeta på kontoret men att den kunskapen likaväl gick att skaffa sig från det vardagliga arbetet som från föreläsningar. Vidare analys av förhållandet mellan erfarenhet och kunskap återkommer vi till i stycket 'kunskap som verktyg'.

På kontor 3 menade en av intervjupersonerna att man dels gick på föreläsningar då och då men att man även fick mycket kunskap ifrån den etniska mångfald som personalen utgjorde. En annan socialsekreterare på kontor 3 tog istället upp behovet av mer kultur på socionomutbildningen eftersom hon själv saknade en kurs om kulturperspektiv under sina utbildningsår.

Lahdenperä (2004) hävdar att interkulturell pedagogik är viktigt för alla utbildningar, eftersom den skildrar ett samhälle i omvandling samt för att:

I interkulturell pedagogik studeras socialisation, lärande och undervisning i ett mångkulturellt, multietniskt, globalt och interkulturellt sammanhang [...] för att bygga upp en kompetens hos alla pedagoger i syfte att relatera kulturella faktorer inverkan till individens utveckling och lärande (Lahdenperä 2004, s.14).

Lahdenperä (2004) anser dessutom att en interkulturell utbildning i de svenska skolorna kan bidra till en ökad nyfikenhet för viktiga samhällsfrågor bland ungdomar.

Både i intervjun med Mujo och med Behrang pratade vi mycket om ledarskap och ledarens påverkan på gruppen och individen. Båda nämner skolan som oerhört viktig i socialisationsprocessen. Behrang som pedagog arbetar mycket för att använda ungdomarna som kunskapskällor för att spegla mångfaldens Malmö i undervisningen. Han menar att många av ungdomarna bär på historier som är minst lika relevanta som läroböckerna och att ”ungdomarna i Rosengård eller på Hermodsdal är otroligt visa, men eftersom de hela tiden har blivit stämplade som negativa individer så vet de inte själva vilken kompetens de bär på”. Därför, säger han, är det viktigt att ta fram denna kunskap och på så sätt synliggöra en interkulturell kompetens bland eleverna, vilket också utvecklar deras förståelse för olika kulturella koder och kontexter.

Den tidigare forskningen visar på att begreppet interkulturalitet är mer utspritt inom pedagogiken än på något annat område och har kanske därför till följd av detta börjat bli en mer naturlig del i skolans miljö. Frågan är då om den ”interkulturella kompetensen” är tillräckligt synlig även i socialtjänsten? Arbetar ledarna inom socialtjänsten med att synliggöra en interkulturell kompetens bland sina medarbetare såsom Behrang, Mujo och andra pedagoger arbetar för att förankra kompetensen bland skolungdomarna? Behövs det möjligen mer forskning om interkulturalitet inom socialt arbete för att kunskapen ska bli synlig för socialarbetare?

Skytte och Montesino (2006) använder sig av begreppet ”kontextuell kulturförståelse” som innebär att den interkulturella kompetensen framkallas ur en social konstruktion. Enligt dem uppstår kompetensen i de sociokulturellt definierade grupperna som kan skapas i skolan och inom vilka begrepp såsom etnicitet och rasism får sin betydelse.

Sammanfattningsvis kan man säga att det finns kunskap om interkulturella möten och dess betydelse i socialt arbete på samtliga socialkontor vi besökte även om den är förhållandevis outtalad på sina håll. I nästa avsnitt kommer vi att gå närmare in på kunskap och okunskap samt dess betydelse för socialt arbete. Längre fram kommer vi även att avhandla språk och begrepp som sociala konstruktioner.

KUNSKAP SOM VERKTYG

En av våra frågor gällde även på vilket sätt den interkulturella kompetensen var viktig i socialt arbete samt vilken syn socialsekreterarna har på begreppet. Under våra intervjuer med socialsekreterarna, samt Behrang och Mujo, fick vi en hel del synpunkter på betydelsen av interkulturalitet i socialt arbete.

Behov av kunskap

Under intervjuerna med socialsekreterarna kunde vi se att samtliga tyckte att det borde finnas mer kunskap beträffande interkulturalitet. Denna form av kunskap uttrycktes på olika sätt, där socialsekreterarna hade olika typer av önskningar på hur de kunde lära sig mer om interkulturella möten. En av personerna på kontor 1 menade att det är viktigt att vara öppen för att ta in ny kunskap men att det kan bli ett problem om man tror sig veta allting om alla kulturer eftersom det kan se väldigt olika ut i två familjer från samma land. Därför, menar hon, är detta lika farligt som att inte veta någonting alls. Hon tycker att det borde finnas fler föreläsningar som kan ge socialarbetarna fler infallsvinklar och kunskap kring vad man kan tänka på vid interkulturella möten. Detta tror hon kan utvecklas om kontakten med andra socialtjänster i Malmö förbättras så att man kan delge varandra sin kunskap om hur man jobbar med dessa frågor. Skulle detta kunna vara ett sätt att synliggöra kunskapen hos socialsekreterarna? Enligt det socialkonstruktionistiska synsättet är all kunskap beroende på vilket perspektiv vi har som utgångspunkt, det vill säga hur man ser på saker och ting. Finns det ingen koppling till verkligheten blir socialsekreteraren hemmablind och eventuella generaliseringar som görs får inte möjlighet att omformas eftersom det inte finns något utbyte av socialsekreterarnas verklighetsuppfattning (Angelöw & Jonsson 2000).

Som vi var inne på i föregående avsnitt menade en av socialsekreterarna på kontor 2 att kunskap om klientens bakgrund, oberoende av etnicitet, är viktigt eftersom detta medför en förståelse för klientens reaktioner i olika situationer. Detta menar även en av personerna på kontor 3 som beskriver det som att ta på sig "kulturglasögon" och på så sätt få mer empati och förståelse för klienten. Enligt Payne (2002) förutsätter det dock ett helhetsperspektiv och att kunna skilja på kultur och etnicitet vilket intervjupersonen på kontor 2 också diskuterade. Hon ansåg att kultur och etnicitet inte alls behöver vara kopplat till klientens beteende. Hon pratade vidare om begrepp och dess betydelse. Hon

nämnde ”hedersrelaterad misshandel”, ett begrepp som socialarbetarna först inte kände till och därför pratade om som ”misshandel”. Men efter att ha kunnat sätta ord på denna sorts misshandel med hjälp av ny kunskap, formades en förståelse som i sin tur gjorde att de kunde jobba vidare med problemet. Det viktiga är alltså inte att kategorisera eller namnge misshandeln utan att med ett helhetsperspektiv få en bakgrund och ett innehåll till misshandeln.

Förståelse och erfarenhet

Behrang betonar vikten av förståelse under vår intervju med honom. Han menar att det är viktigt för socialarbetare att förstå sig på varför människor beter sig som de gör, eftersom man annars inte kan bemöta dem på rätt sätt. Han menar att det skulle vara lika lönlöst som att som socialarbetare gå in i ett hem utan att förstå hur det är uppbyggt.

Socialsekreterarna vi intervjuade använde förståelse som ett stort verktyg i sitt yrke. En av personerna på kontor 3 ansåg att förståelse gör att man kan jobba långsiktigt med klienten. Förståelsen måste dock komma ifrån båda sidorna, vilket innebär att socialarbetarens uppgift dels blir att lyssna in klienten men också förklara för denne hur systemet i den kontext de lever i fungerar. Hon pratade vidare om att många socialarbetare ställer för höga krav på klienterna i förhållande till deras kunskap om hur socialtjänsten och det svenska samhället i sig fungerar. Sådana krav blir verkningslösa om inte förståelsen finns.

På kontor 1 berättade en av socialsekreterarna att viljan att förstå är viktig. Hon tror inte att man exakt kan förstå hur det är att vara i klientens sits alltid, så viljan att veta mer genom att ställa frågor är därför centralt. Angelöw och Jonsson (2000, s.60) skriver att för att förstå människors beteende och beslutsfattande och så vidare ”måste vi ha kunskap eller information om den vardag individen eller grupper av individer lever i. En möjlig väg till detta är att mötas så ofta man kan, utbyta erfarenhet och om så är möjligt/önskvärt försöka tala sig samman”. En av intervjupersonerna på kontor 3 menade att det finns socialsekreterare som inte ger utrymme för en förståelse för klienten:

Det är många socialsekreterare som jobbar och bara ignorerar det hela [...] och de gör som de alltid har gjort. Och det kommer fler och fler klienter med olika kulturbakgrunder och de bara

maler på liksom [...]. Vi är människor allihop, men vi tänker olika, det är det som är poängen. Vi tänker olika. Man har olika vanor och sedvänjor.

(en socialsekreterare på kontor 3)

Som i ett tidigare exempel är det viktigt med en interkulturell dialog, det vill säga att samtala om klientens bakgrund för att skaffa sig förståelse. Payne (2002) menar att ur ett socialkonstruktivistiskt perspektiv ses och förstås hela människan och man arbetar utifrån en reflexiv relation mellan socialarbetare, klient och kontext, det vill säga med hänsyn till en ömsesidig påverkan. Detta till skillnad från en katalytisk modell som Payne menar söker bota eller lösa ett problem som klienten har.

Lahdenperä (1997) skriver att förståelse kräver erfarenhet av kulturella möten och för oss närmare utveckling och jämlikhet mellan individer och kulturer. Betydelsen av erfarenhet var något som flera av socialsekreterarna pratade om. En av socialsekreterarna på kontor 2 berättade att man lär sig efter hand hur man ska förhålla sig till en klient med annan bakgrund, till exempel väljer en del klienter att inte skaka hand. Förståelsen för detta benämner även en av socialsekreterarna på kontor 3 som viktigt och något som hon dels lärt sig av sina arbetskollegor, eftersom många i personalen på kontor 3 är från annan kulturell bakgrund. Enligt henne ser hela kontoret detta som en stor fördel eftersom det bidrar till nya infallsvinklar och därmed större förståelse för andra kulturer.

Tvärtom fanns det få medarbetare med en annan etnisk bakgrund på kontor 1, något som de vi intervjuade såg som en nackdel. En av intervjupersonerna nämnde istället vikten av att ha vänner från annan kulturell bakgrund och att det synliggör positiva likheter mellan olika kulturer. Vikten av att ha kollegor från annan etnisk bakgrund betonar även Mujo och Behrang. De menar att den mångfald som finns bland befolkningen måste speglas bland makthavarna i Sverige samt inom samtliga samhällsorgan. Om det inte sker hävdar Behrang att felaktiga samhällsstrukturer kommer att växa vilket främjar fördomsfulla värderingar. Ekehammar (2005) skriver att om två medlemmar från två olika grupper har jämställd status minskar fördomarna och motståndningarna mellan grupperna. Ser man detta utifrån de olika analysnivåerna skulle man kunna säga att mångfalden som finns på individ- och gruppnivå i Malmö inte stämmer

överens med hur det ser ut på samhällsnivå, vilket med Ekehammars tes skulle innebära att det därför ges utrymme för grupp motsättningar och fördomar i Malmö.

Medvetenhet

I föregående avsnitt pratade vi om att samtliga socialsekreterare i undersökningen ansåg att det fanns ett kontinuerligt behov av interkulturell kunskap. En av intervjupersonerna på kontor 3 motiverade detta genom att konstatera att vi människor är olika och att vi har lärt oss saker som har blivit starkt präglade i oss och att det tar tid att ändra på det inlärd beteendet, men med fortlöpande kunskap går utvecklingen fortare.

Om medvetenhet resonerade även en av socialsekreterarna på kontor 1 som menade att man måste vara försiktig med sina fördomar samt generaliseringar. För Mujo handlar det om att för att man som människa överhuvudtaget ska kunna vara öppen för att träffa personer från annan etnisk bakgrund måste man först rannsaka sig själv, vad har jag för fördomar och vad generaliserar jag kring? På så sätt kan man utvecklas som person, möta sina fördomar och bli medveten om hur man fungerar. Mujo hävdar att för att undvika vidareutveckling av sorteringsmekanismerna krävs det att vi hela tiden brottas med dessa frågor, annars förblir kunskapen, som Stier (2004) skriver, ”tyst kunskap” i individens inre referensram och därmed också osynlig för individen själv. För socialkonstruktionisterna skulle en sådan åtgärd som rannsaking av sig själv anses som bra eftersom reflekterandet ger ny kunskap och nya sätt att förstå varandra på. Den hermeneutiska cirkeln antyder just detta, att vi aldrig når någon fast kunskap, utan vi tar hela tiden in nya erfarenheter genom ett växelspel mellan förståelse och erfarenhet, mellan del och helhet (Thurén 1991).

Tyst kunskap

Hur viktigt är det att vara medveten om sin kunskap? En del påstår att det är farligt med outtalad kunskap, eftersom vi då inte kan utvecklas. Bergmark och Oscarsson (2006) menar att man inom professionellt socialt arbete borde sträva efter att tala om sin tysta kunskap eftersom det gör det möjligt att pröva och påvisa olika former av brister i arbetet, vilket i sin tur ger möjlighet till utveckling. Enligt Stier (2004) är tyst kunskap en slags vardagskunskap som sällan ifrågasätts. Som vi tidigare varit inne på märkte vi att en av socialsekreterarna på kontor 1 erhållit en bred kunskap utifrån sina erfarenheter inom socialt arbete. Exempelvis kunde vi se att hon använde sig av en interkulturell

dialog med sina klienter när hon nyfiket och kunskapssökande frågade om deras bakgrund. Samtidigt kan hon inte ha varit medveten om detta, eftersom hon precis före intervjun berättade att hon aldrig hört uttrycket interkulturalitet. Frågan är då om hon istället använder sig av ett annat begrepp för interkulturalitet eftersom hon bevisligen jobbar med det? Det intressanta i detta är att när vi förklarade för henne före intervjun att begreppet handlade om kulturmöten blev innebörden tydligare för henne och hon började sedan reflektera kring sitt sätt att jobba med interkultur.

Eliasson-Lappalainen (2006) menar att ord och begrepp är redskap för tanken, något som Mujo också var medveten om. Han berättade att det är först när vi får andra begrepp som vi börjar reflektera kring något, såsom interkulturalitet. Han hävdar att om vi inte får andra infallsvinklar kommer vi fortsätta att endast använda de begrepp vi är vana vid, som då inte ger någon kunskapsutveckling. Innebär då tyst kunskap en risk för stagnation? Måste vi vara medvetna om all vår kunskap för att kunna utvecklas? Spelar det då någon roll om kunskap som socialsekreteraren i exemplet besitter är tyst eller uttalad om hon redan arbetar omedvetet med interkulturalitet? Mujo och Behrang arbetar med samma frågor fast utifrån en medvetenhet om sin kunskap, medan socialsekreteraren inte besitter en medvetenhet i lika stor utsträckning. En intressant tanke är då hur hennes arbete hade påverkats om hon hade varit medveten om Mujos och Behrangs ord och begrepp? Hade hennes tysta kunskap då blivit uttalad och hade hon i så fall utvecklats i sin professionella yrkesroll?

KULTUR OCH DILEMMAN

Vårt tredje tema handlar om problem, svårigheter och dilemman som kan uppstå i arbetet med olika kulturer. Bland annat kan det handla om hur vi använder språket och hur vi tolkar begrepp såsom kultur, mångfald, invandrare och svensk. Något som visade sig vara ett problem på samtliga socialkontor var att man oftast reflekterade över kulturmöten när det uppstod ett problem av något slag, som till exempel vid ett missförstånd eller motsättningar beträffande åsikter.

Exotifiering av begrepp

Inom socialkonstruktionismen betraktas etnicitet som producerat ur specifika sociala, politiska och historiska omständigheter. De kulturella drag som ger begreppet etnicitet sin betydelse i en specifik grupp blir således relevanta först i jämförelsen med andra

grupperns tolkning av etnicitet. Dessa så kallade kulturella markörer skapar och bekräftar gränserna mellan grupperna och på samma sätt ges andra begrepp mening och fortsätter att utvecklas i det interkulturella och kontextuella samspelet mellan grupper (Skytte & Montesino 2006). Risken med detta är att begrepp och ord omkonstrueras och omdefinieras med tiden och ord som betydde en sak för tjugo år sedan kanske har en helt annan innebörd idag. Exempel på ord och begrepp som ofta förekommer i samband med kulturdebatten är ”invandrare” och ”muslim”, ord som exotifierats, det vill säga reducerats till att betyda endast det man säger. Är man invandrare så betraktas man som *bara* invandrare och är man muslim så är man *bara* muslim, man är inte exempelvis småbarnspappa, Malmöbo eller högskolestuderande. Inte sällan missanvänds orden och brukas med en negativ klang vilket leder till stereotypa föreställningar om och fördomar mot exempelvis muslimer, som om alla som har islam som religion utgör en homogen grupp. Både Behrang och Mujo menar att det skett en exotifiering av begreppet ”mångfald”. Många talar om mångfald som enbart kopplat till etnisk mångfald. Mujo jämför med den engelska motsvarigheten ”diversity” och ”diverse” som betyder ”varierande” eftersom mångfald också inbegriper kön, klass, ålder, sexualitet och så vidare.

Som vi tidigare skrivit om menar Stier (2004) att innebörden av dessa begrepp uppstår i vår inre referensram, här växer sedan fördomar och stereotypa föreställningar om ”de andra grupperna”. Angelöw och Jonsson (2000) påstår att vi med hjälp av våra fördomar och stereotyper underlättar ny tolkning av kunskap. Genom att generalisera förenklar vi alltså kategorisering av olika grupper. En av socialsekreterarna på kontor 1 menade att det viktiga är att vara medveten om att vi generaliserar och när, eftersom vi då kan undvika det så långt det är möjligt.

”Vi och dem”

På kontor 2 svarade en av intervjupersonerna att det var så naturligt att arbeta med andra kulturer på hennes arbetsplats och därför funderade hon inte mycket kring det. På kontor 3 menade intervjupersonerna att det var en del av vardagen att diskutera kultur och kulturmöten, men oftast kom det på tal när en kulturkrock uppmärksammats. På kontor 1 erkände intervjupersonerna att de oftast funderade över kulturmöten då det uppstod motsättningar som påverkade arbetet. Men det gällde mestadels vid nybesök då man inte byggt upp någon relation till klienten än. De menade att otillräcklig kunskap om

klienten och tvärtom ledde till missförstånd. En av socialsekreterarna berättade att hon försöker förklara för klienten vilka regler som gäller samtidigt som hon genom att ställa frågor om klientens bakgrund är tydlig med att hon vill förstå hans eller hennes situation. Dock anser hon att man måste vara försiktig med vad man säger och hur man säger det. I en finsk studie beträffande hur socialarbetare och klienter talar om kultur diskuterar Anis (2005) hur både socialarbetare och klienter ibland använder "kultur" som förklaring till parternas olika åsikter i en diskussion. I studien, som gjordes på sex finska socialkontor, framkom att kultur används som källa vid tre olika tillfällen. För det första menar Anis att man tenderar att använda kultur som något som borde ses som "det normala" i förhållande till "det avvikande". För det andra används kultur som förklaring till svårigheter, som vi var inne på tidigare. Här finns risk för etnocentrism menar Anis eftersom man betonar "sin" kultur och därmed riskerar att kategorisera etniska grupper efter specifika problem och på så sätt bekräfta dikotomier. I det tredje exemplet används kultur som ett positivt verktyg till konversation. Som vi nämnde ovan var en av socialsekreterarna på kontor 1 noga med att ställa frågor om klientens bakgrund för att på så sätt öka sin förståelse. I Anis studie använde socialarbetarna sig av kultur för att just starta en dialog och visa intresse och respekt för klientens kulturella bakgrund.

En av socialsekreterarna på kontor 2 har upplevt att det även kan uppstå problem inom samma kultur. Hon tog som exempel upp en av sina kollegor med annan etnisk bakgrund som ibland kan känna att klienter med samma etniska bakgrund förväntar sig mer av honom än av andra socialsekreterare eftersom klienten kommer ifrån samma land som honom. Detta kan ibland innebära att klienten ser honom som en vän snarare än som en tjänsteman och han måste då markera att deras relation berör socialarbetare – klient och inte två landsmän. Dikotomierna bekräftas således även här eftersom klienten antyder att han/hon och socialarbetaren utgör ett "vi" medan de andra socialarbetarna är ett "dem". Liknande situation har vi säkert alla upplevt någon gång, exempelvis på besök i andra delar av Sverige då istället landskaps- eller stadstillhörigheten, såsom skåning - stockholmare blir ett betonat "vi och dem". Lorentz (2007) skriver att år 2000 beslutade regeringen att plocka bort ordet "invandrare" ur statliga texter, något som han menar inte upphäver dikotomierna. En ny indelning gjordes istället efter födelse land och medborgarskap och kvar fanns fortfarande "mångkulturalismens dilemma".

En balansgång

Payne (2002) hävdar att det finns viss empirisk bevisning för att det västerländska sociala arbetets utveckling inte sker synkront med samhällsförändringarna och att detta skapar svårigheter eller rent av misslyckanden i fråga om service och stöd för etniska minoriteter. De tröga reaktionerna påstår Payne inte bara beror på ledning och struktur utan också på de anställdas inneboende attityder och uppfattning. En av socialsekreterarna på kontor 3 nämnde att olika syn på saker och ting kan mota det vardagliga arbetet, både mellan socialarbetare och klient och även socialarbetare emellan. Hon tog som exempel upp barnmisshandel. En del familjer missförstår ordet misshandel och förstår inte att det är likvärdigt med ”smisk på rumpan”. Vissa socialarbetare menar då att det är mot lagen och bör polisanmälas medan andra anser att upplysa familjen om svensk lag genom exempelvis föräldrautbildning skulle vara skonsammare för fortsatt förtroende parterna emellan. För Payne är det här ett exempel på när den katalytiska modellen, som vi nämnde i första avsnittet, får styra över helhetsperspektivet och den individuella bedömningen. Anis (2005) menar att dilemmat med olika syn på barnuppfostran är en utmaning som kräver balans mellan kulturkänslighet och etisk utvärdering och för socialarbetare är det en svår bedömning att göra eftersom man måste ta ställning och agera.

INTEGRATION ELLER SEGREGATION?

Under arbetets gång kunde vi urskilja en fjärde röd tråd i intervjumaterialet, nämligen återkommande diskussioner om integration och segregation. För att det ska kunna ske en interkulturell kommunikation i hela samhället krävs integration. Men vad menar vi när vi säger integration? Vem är det som ska integreras?

En klassfråga

Behrang berättar att det finns en förbistring i kommunikationen mellan samhällets aktörer. Han menar att det som det svenska välfärdsamhället har att erbjuda, såsom utbildning, arbeten och bostad, inte är tillgängligt för alla och att detta har att göra med vilken klass och bakgrund du har. Med sitt projekt RGRA – Rörelsen Gatans Röst & Ansikte – försöker Behrang synliggöra olika vägar in i samhället för de ungdomar som ingår i lägre klasser, bland annat genom att visa ungdomarna vilka nätverk som finns. Han påstår att Rosengård är ett av de mest integrerade områdena i Malmö, om man ser

det ur ett interkulturellt perspektiv, eftersom det är naturligt för många av invånarna där att interagera med flera olika kulturer och förstå sig på olika kulturella koder. Men ser man det däremot utifrån ett annat perspektiv, exempelvis samhällsklass, är stadsdelen segregerad i förhållande till många andra av de tio stadsdelarna i Malmö. En av socialsekreterarna på kontor 2 nämnde också detta och menade att segregation inte handlar om etnicitet utan om klass och social status. Hon berättade att i de fattiga områdena i Rosengård bor det bland annat människor som endast lever på socialbidrag eller introduktionsersättning och många av dem har inte hunnit etablera sig i samhället. Hon påstod dessutom att om man ser tillbaka på Sveriges historia har segregation alltid kopplats till lågklassområden. Socialsekreterarna på kontor 2 och kontor 3 menade att det fanns naturliga skäl till varför invandrarungdomarna har haft det svårt att etablera sig i samhället. De måste få bra betyg i skolan för att nå en akademisk utbildning som i sin tur ger möjlighet till ett jobb. Samtidigt är de problemtyngda individer som kanske bär på krigsupplevelser, lever i en fattig hemmamiljö med trångboddhet och arbetslösa föräldrar. I kombination med en kravfylld och stressig skolmiljö försvåras möjligheterna för dessa ungdomar att klara sig i skolan och med ofullständiga eller otillräckliga betyg kommer inte ungdomarna in på fortsatt utbildning och möjligheterna till arbete försvåras ytterligare. I värsta fall hamnar dessa ungdomar i kriminalitet. Socialsekreterare från samtliga kontor menade att ett stort problem i Malmö är att kriminalitet oftast förknippas med förbrytarens kultur eller etnicitet om denne är av annan etnisk bakgrund än svensk snarare än den bakomliggande, breda, problematiken. Mot bakgrund av detta kan man tänka sig att ordet "invandrare" då missbrukas och kopplas till något negativt, det vill säga kriminalitet. En intervjuperson på kontor 2 hävdade att vi människor söker syndabockar att skylla problem på. I det här fallet blir invandrare i områden som Rosengård syndabockar för den kriminalitet som råder.

Skytte och Montesino (2006) skriver att vi människor tenderar att egenskapsförklara avvikelser i "den andra gruppen" (här: invandrare), i detta fall blir det att skylla på invandrarna som kriminella. Men när det gäller samma problem i "den egna gruppen" situationsförklarar vi istället avvikelserna, det vill säga betonar bakgrunden till problemet och inte etnicitet. Detta förklarar varför exempelvis socialarbetare ibland kan prata om kultur som förklaring till klientens problem istället för det faktiska sociala problemet.

När kulturen ses som en förklaring till det sociala problemet leder det till att vi människor bekräftar våra stereotyper och ett vi och dem-tänkande uppstår, i detta fall invandrare-svenskar, där benämningen ”invandrare” blir negativt laddad (*ibid.*). Frågan är vad som händer med den interkulturella dialogen, i vilken vi påverkar varandras kunskaper, om den bygger på båda parter fördomar, generaliseringar och stereotyper? För vad menar du när du säger integration eller segregation? Kan du vara säker på att den du pratar med tolkar begreppen likadant? Ni kanske tror att ni pratar om samma sak, men egentligen har ni helt olika uppfattning om begreppens innebörd.

Delaktighet

Mujo berättade att han ville byta ut ordet integration mot delaktighet eftersom vi människor måste vara delaktiga i samhället för att känna oss hemma i det. Han menar att för att möjliggöra delaktighet krävs det att vi skapar en ”vi-känsla” på varje nivå, det vill säga individnivå, gruppnivå och samhällsnivå. Arnstberg (1986) påstår att interaktion leder till integration och att människor som lever under samma vardagsvillkor blir lika varandra. Tidigare nämnde vi att ordet invandrare togs bort ur statliga texter år 2000, men att en ny indelning av denna grupp istället gjordes efter födelseland och medborgarskap. Om alla med svenskt medborgarskap ses som ”svenskar”, hur kommer det då sig att vi fortfarande pratar om integration? Vem är det som ska integreras i vad? Är det svenskar som invandrat hit som ska integreras i Sverige? Är det svenskar som redan är bosatta i Sverige som ska integreras i det interkulturella Sverige? Eller handlar det om att de lägre klasserna, oavsett etniskt ursprung, ska bli mer delaktiga i samhället?

Behrang kämpar för att göra ungdomarna i lägre samhällsklasser mer delaktiga i samhället. Han menar att strukturen i samhället måste förändras på något sätt. Detta diskuterade även en av socialsekreterarna på kontor 3, som betonade att en klient omöjligt väljer att bli en passiv socialbidragstagare. Många klienter som varit på en tillfällig praktikplats slussas, enligt henne, ofta tillbaka till socialtjänsten då praktiktiden löpt ut eftersom en fortsatt anställning inte varit möjlig. Detta gör i sin tur att klienten tappar motivationen och på så sätt löper större risk att bli en passiv bidragsberoende.

Jag tror att det är systemet det är fel på. Jag tror att vi jobbar åt fel håll. [---] Alltså, det kanske inte är honom det är fel på, det kanske inte är klienten det är fel på. Det kanske är fel på sättet som vi håller på att göra.

(en socialsekreterare på kontor 3)

En av socialsekreterarna på kontor 2 menar att utanförskap från arbetsmarknaden tråkigt nog kan bero på klientens annorlunda efternamn. Varför är det så? Kommer en sådan betoning på etnicitet ifrån en allmän uppfattning om invandrare som något negativt? Hur påverkar detta i så fall socialsekreterarens sätt att arbeta med klienter som blivit ”passiva bidragsberoende”? Är socialsekreteraren påverkad av en skev diskurs i samhället och vad händer i så fall i relationen med klienten? Kan vi undvika att generalisera om vi inte är medvetna om vad vi generaliserar kring och när? Om inte, speglas då ens omedvetna generaliseringar i arbetet med klienter från annan etnisk bakgrund? Finns det således socialsekreterare som omedvetet behandlar klienter olika på grund av deras etnicitet? Enligt Stier (2004, s.148) består den diskursiva kompetensen ”i att kunna se mångfalden *i gruppens mångfald* – det vill säga det unika i det generella och det generella i det unika – och att se det unika i varje enskild individ”. Han skriver också:

”Det är inte ovanligt att kulturell tillhörighet framkastas som en förklaring till arbetslöshet, missbruk, kvinnoförtryck, bidragsberoende, gruppkonflikter, ohälsa, utanförskap eller kriminalitet. [...] Förklaringar till mänskligt handlade måste istället sökas i samspelet mellan personlighet, sociala missförhållande (såsom arbetslöshet, segregering, utanförskap, missbruk) och kulturell tillhörighet” (Stier 2004, s.149).

Behrang menar som Stier, att det är viktigt att se till individen utifrån olika perspektiv, det vill säga personligheten, sociala missförhållande samt kulturell tillhörighet. Utifrån att ha fått en bild av dessa delar kan man på bästa sätt hjälpa klienten och jobba vidare med dem.

Sammanfattningsvis kan vi säga att det största hotet mot ett integrerat Malmö är utanförskap. De områden som bedöms som segregerade måste synliggöras och invånarna där måste bli delaktiga i samhället. Detta för oss in på slutdiskussionen.

7. SLUTDISKUSSION

Grundidén med den här uppsatsen var att skriva om kulturmöten och kulturkrockar och varför de uppstår. I vår jakt på litteratur uppmärksammade vi ett nytt begrepp, interkulturalitet, som vi förstod hade en bred förankring på det pedagogiska fältet. En av de första frågorna vi utgick ifrån gällde därför begreppets innebörd. Vad är interkulturalitet och vad menas med interkulturell kompetens? Det visade sig vara betydligt svårare att hitta forskning om interkulturalitet inom socialt arbete vilket väckte vår nyfikenhet ytterligare. Vad innebär det att förhålla sig interkulturellt i socialt arbete? Eftersom socialtjänsten arbetar med en bred klientgrupp valde vi att göra vår undersökning här.

På de tre socialkontor vi besökte visade det sig att två av kontoren inte kände till begreppet interkulturalitet (vi bör dock tillägga att vi endast kunnat utgå ifrån de fem socialsekreterare vi intervjuat). Våra intervjuer där inleddes därför med en inledande klargörelse av begreppet. Vi beskrev det som ett mellanmänniskt samspel mellan kulturer och bytte för enkelhetens skull ut ordet interkulturalitet mot kulturmöten. Att begreppen verkade förbrylla några av socialsekreterarna ökade vår nyfikenhet kring om man som socialsekreterare överhuvudtaget reflekterar över interkulturella möten i sitt vardagliga arbete. Hur kan vi i så fall se detta? Med hjälp av den specialiserade kunskap om interkultur som Mujo Halilovic och Behrang Miri bär på kunde vi analysera på vilka sätt en sådan kunskap uttrycks bland socialsekreterarna. Vilka verktyg använder socialtjänsten i sitt arbete med kultur?

I våra resultat fann vi att det fanns en större medvetenhet om interkulturalitet och dess innebörd på kontor 2 vilket en av socialsekreterarna menade berodde på att det var så naturligt att arbeta med flera olika kulturer i hennes stadsdel. Mycket av det hon sa gick att koppla direkt till det som Mujo och Behrang också pratade om, exempelvis att kultur och etnicitet är två vitt skilda begrepp, att det finns ett samband mellan social problematik och klasstillhörighet samt att uttalad kunskap leder till utveckling. Sin medvetna kunskap återknöt de hela tiden till vikten av att se klienten ur ett helhetsperspektiv vilket resulterade i att vi insåg att även kultur måste studeras i sitt kontextuella sammanhang för att förstås.

På kontor 1 och kontor 3 fann vi att den kunskap som fanns på kontor 2 inte var lika uttalad eftersom det inte fanns några begrepp för den. Deras interkulturella kompetens byggde alltså främst på en erfarenhetsbaserad kunskap, en slags vardagskunskap eller tyst kunskap, som uttrycktes på andra sätt än genom begrepp. De använde sig istället av verktyg såsom förståelse, nyfikenhet, öppenhet samt frågor till klienten i syfte att se honom eller henne ur ett helhetsperspektiv. Oavsett om kunskapen var uttalad eller tyst kunde vi tyda en stark vilja att förstå klienten i sin kontext hos samtliga socialsekreterare.

Egna reflektioner

Som vi ser det grundas alltså en interkulturell kompetens på viljan att förstå klienten. Men det krävs ju såklart mer än så. Nilsson (1996) menar att det som blivit en vana sluter våra ögon och att vi därför hela tiden måste ifrågasätta det redan givna. Vår ambition med uppsatsen var att ta reda på om det finns ett behov av ökad interkulturell kunskap i socialtjänsten. Som vi ser det kan vi inte utvecklas i vår yrkesroll om vi inte ifrågasätter vår kompetens. Därför måste man vara uppmärksam på att det som anses naturligt kanske måste ifrågasättas kontinuerligt.

Vår uppfattning var att de flesta socialsekreterarna vi intervjuade kände ett behov av ökad kunskap om interkulturalitet. Varför känner de sig inte tillräckligt kunniga på detta område? Prioriteras inte interkulturella frågor på arbetsplatserna? Eller saknas det baskunskaper från utbildningen? Det senare kan vi känna igen oss i, att det finns för lite anknytning till kultur på socionomutbildningen. Vi tycker att diskussioner som berör våra egna generaliseringar och fördomar måste få större utrymme. Vad generaliserar vi kring? Hur självkritisk är du när du bildar dig en uppfattning om saker och ting? Rannsakar du dig själv och dina fördomsfulla värderingar? Med sådana diskussioner får vi också möjlighet att reflektera kring begrepp i samhället som blivit vedertagna men som man kanske aldrig skänkt en tanke åt. Vad menar du och jag när vi säger kultur? Definierar vi det på samma sätt? Vad tänker du på när du hör ordet invandrare? Vad innebär det att vara svensk?

Vi befinner oss i ett paradigmskifte där vi måste omdefiniera våra begrepp och bli medvetna om hur vi använder språket och vad det beror på. Precis som Behrang arbetar för att spegla den kompetens som finns i mångfalden bland ungdomarna i grundskolan

borde socionomutbildningen ta vara på sin breda variation av studenter och tydligare visa på infallsvinklar utifrån perspektiv såsom kön, ålder, sexualitet, etnicitet, klass och så vidare och hur det kan kopplas till erfarenheter från varje enskild student. Vår åsikt är att kultur och etnicitet inte tagit lika stor plats som övriga perspektiv på utbildningen, vilket förvånar oss eftersom Sverige inte ser likadant ut som det gjorde för 15 år sedan, då många av oss var barn. Att våga tala om våra skillnader för oss också närmare det som gör oss lika och att ifrågasätta sådant som vi trodde att vi redan visste kanske leder till insikten om att vi aldrig studerat det tillräckligt nära.

REFERENSLISTA

- Angelöw, B & Jonsson, T (2000) *Introduktion till socialpsykologin*. Lund: Studentlitteratur
- Anis, M (2005) "Talking about culture in social work encounters. Immigrant families and child welfare in Finland" ur *European Journal of Social Work*, Vol. 8 No. 1, s. 3-19
- Arnstberg, K.-O (1986) *Teori för kulturforskare*. Stockholm: Carlssons
- Attar, D (2005) *Interkulturell kompetens i socialt arbete. Svenska socialarbetares uppfattningar av interkulturell kompetens och utmaningar*. Stockholms Universitet: Institutionen för socialt arbete, Socialhögskolan
- Bergmark, A & Oscarsson, L (2006) "Att utveckla, sammanställa och tillämpa kunskaper i socialt arbete" ur A. Meeuwisse, S. Sunesson & H. Swärd (red.): *Socialt arbete: En grundbok*. Stockholm: Natur och Kultur
- Bergstedt, B & Lorentz, H (2004) "Interkulturell pedagogisk forskning" ur B. Bergstedt & H. Lorentz (red.): *Lärandets skilda vägar: om kunskapsbildning i mångkulturella kontexter*. Lund: Lunds universitet, Pedagogiska institutionen, rapport 2004:83
- Bevelander, P, Carlsson, B & Rojas, M (1997) *I krusbärsländets storstäder. Om invandrare i Stockholm, Göteborg och Malmö*. Kristianstad: SNS förlag
- Carle, J, Nilsson, B, Luis Alvaro, J & Garrido, A (2006) *Socialpsykologi. Bakgrund, teorier och perspektiv*. Lund: Studentlitteratur
- Danermark, B (2006) "Socialt arbete och kunskap – tre metateoretiska mönster" ur B. Blom, S. Morén & L. Nygren (red.): *Kunskap i socialt arbete: om villkor, processer och användning*. Stockholm: Natur och kultur
- Ebbeson, U & Linebäck, B (1997) "Mångfald och ursprung: Rapport från ett multietnisk Sverige". Norrköping: Statens invandrarverk
- Ekehammar, B (2005) "Socialpsykologi" ur P. Hwang, I. Lundberg, J. Rönnerberg & A-C. Smedler (red.): *Vår tids psykologi*. Stockholm: Natur och Kultur
- Eliasson-Lappalainen, R (2006) "Om olika vägar till kunskap" ur A. Meeuwisse, S. Sunesson & H. Swärd (red.): *Socialt arbete: En grundbok*. Stockholm: Natur och Kultur
- Forskningsrådet (1990) *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*.
- Gasterlaars, M & van der Haar, M (2007) "Facing culture: The (de)legitimation of social work" ur *International Journal of Sociology and Social Policy*, Vol. 27 No. 11/12, s. 447-459

- Giddens, A (2003) *Sociologi*. Lund: Studentlitteratur
- Hofstede, G (1991) *Organisationer och kultur – om interkulturell förståelse*. Lund: Studentlitteratur
- Johansson, T (2005) ”Kritisk psykologi” ur P. Hwang, I. Lundberg, J. Rönnerberg & A-C. Smedler (red.): *Vår tids psykologi*. Stockholm: Natur och Kultur
- Lahdenperä, P (1997) *Invandrarbakgrund eller skolsvårigheter? – En textanalytisk studie av åtgärdsprogram för elever med invandrarbakgrund*. Stockholm: HLS Förlag. Institutionen för pedagogik, Lärarhögskolan i Stockholm
- Lahdenperä, P (2004) ”Interkulturell pedagogik – vad, hur och varför?” ur Pirjo Lahdenperä (red.) *Interkulturell pedagogik i teori och praktik*. Lund: Studentlitteratur
- Lahdenperä, P (2008) *Interkulturellt ledarskap – förändring i mångfald*. Lund: Studentlitteratur
- Larsson, Å (2007) ”Alla borde gå en kurs i interkulturell pedagogik” (elektronisk) *Skolporten* <<http://fou.skolporten.com/art.aspx?typ=art&id=a0A200000003hLD>> (2009-04-08)
- Levin, C & Lindén, G (2006). ”Psykologi och socialt arbete” ur A. Meeuwisse, S. Sunesson & H. Swärd (red.): *Socialt arbete: En grundbok*. Stockholm: Natur och Kultur
- Lorentz, H & Bergstedt, B (2006) ”Interkulturella perspektiv – från modern till postmodern pedagogik” ur H. Lorentz & B. Berstedt (red.): *Interkulturella perspektiv. Pedagogik i mångkulturella lärandemiljöer*. Lund: Studentlitteratur
- Lorentz, H (2007) *Talet om det mångkulturella i skolan och samhället: en analys av diskurser om det mångkulturella inom utbildning och politik åren 1973-2006*. Lund: pedagogiska institutionen, Lunds universitet
- May, T (2001) *Samhällsvetenskaplig forskning*. Lund: Studentlitteratur
- Nilsson, B (1996) *Socialpsykologi*. Lund: Studentlitteratur
- Skytte, M & Montesino, N (2006) ”Kulturella perspektiv inom socialt arbete” ur A. Meeuwisse, S. Sunesson & H. Swärd (red.): *Socialt arbete: En grundbok*. Stockholm: Natur och Kultur
- Passer, M W. & Smith, R E. (2007) *Psychology: The science of mind and behavior*. 3ed. Boston, Mass.: McGraw-Hill Education
- Payne, M (2002) *Modern teoribildning i socialt arbete*. Stockholm: Natur och Kultur

- Sohlberg, P (2006) ”Teorier och kunskapsbildning i socialt arbete” ur B. Blom, S. Morén & L. Nygren (red.): *Kunskap i socialt arbete: om villkor, processer och användning*. Stockholm: Natur och Kultur
- SOU 1966:55 *Vägar in i Sverige*. Stockholm: Fritzes Offentliga Publikationer
- SOU 1983:57 *Olika ursprung – gemenskap i Sverige*. Stockholm: Liber
- SOU 2007:50 *Mångfald är framtiden: Slutbetänkande av Kommittén för samordning av Mångkulturåret*. 2006, Sverige Norstedts Juridik AB
- Soydan, H (1984) ”Invandringen, flerkulturella samhället och socialt arbete” ur H. Soydan (red.): *Socialt arbete och invandrare*. Stockholm: Liber
- Soydan, H (1999) ”Att förstå etnisk mångfald är inte lätt” ur H. Soydan, U. Jergeby, E. Olsson & M. Harms-Ringdahl: *Socialt arbete med etniska minoriteter*. Stockholm: Liber
- Sterner Carlberg, M (1984) ”Socialt arbete bland flyktingar och överlevande” ur H. Soydan (red.): *Socialt arbete och invandrare*. Stockholm: Liber
- Stier, J (2004) *Kulturmöten. En introduktion till interkulturella studier*. Lund: Studentlitteratur
- Thurén, T (1991) *Vetenskapsteori för nybörjare*. Stockholm: Liber
- Trost, J (2005) *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur
- UNESCO (1974) *Recommendation concerning Education for International Understanding, Co-operation and Peace and Education relating to Human Rights and Fundamental Freedoms* (elektronisk) <http://www.unesco.org/education/nfsunesco/pdf/Peace_e.pdf> (2009-04-08)
- Malmö stads hemsida: Fakta om Malmö är hämtad ifrån www.malmo.se som under området ”kommunfakta & politik” och vidare till ”statistik” hänvisar till Strategisk utveckling på Malmö stads stadskontor (2009-03-18)

INTERVJUER

Mujo Halilovic	2009-04-16
Behrang Miri	2009-04-23
Socialkontor 1	2009-04-24
Socialkontor 2	2009-04-29
Socialkontor 3	2009-05-04

BILAGOR

BILAGA 1: Informationsbrev

Till berörande part

Hej!

Före vår intervju med Er vill vi skicka ut ett informationsbrev angående vårt uppsatsämne och ramar för intervjun.

Med vår C-uppsats vill vi belysa begreppet interkulturalitet och dess betydelse för socialt arbete samt undersöka hur man implementerat begreppet interkulturalitet i socialtjänsten i Malmö.

Idén till vår uppsats grundar sig på våra egna bakgrunder då vi båda bor i Malmö och har gjort under största delen av våra liv. Dock ser vår bakgrund och kulturtillhörighet helt olika ut. Detta har medfört intressanta diskussioner och fascinerande kulturmöten oss emellan. Och istället för att bekräfta våra skillnader har vi med vårt gemensamma intresse för interaktion och mellanmänskliga möten istället anammat dem vilket medfört en större kunskap om varandras kulturer men framför allt fört oss närmare kännedomen om våra likheter.

Vi blev nyfikna på hur väl förankrat interkulturalitet är inom socialtjänsten i Malmö och anser därmed att det är extra intressant att med Er hjälp undersöka detta. Ni kan ge oss intressant fakta, nya perspektiv på kulturmöten och en verklighetsbild av hur man arbetar med interkulturalitet i socialtjänsten i Malmö. Vi kommer även att intervjua en före detta integrations-samordnare i Malmö samt en föreläsare/ungdomskoordinator som båda arbetar med att på olika sätt nå ut med kunskapen om interkulturalitet. Som komplement kommer vi dessutom att använda oss av adekvat litteratur.

Vi följer Vetenskapsrådets Forskningsetiska Principer och vill enligt dessa framhålla att den fakta Ni ger oss endast kommer att användas för detta forskningssyfte. Intervjuerna kommer att spelas in, dock enbart för att vi ska kunna återge underlaget rättvist. Vi betonar att Er roll i empirin är frivillig och Ni har rätt att när som helst avbryta samarbetet. Tystnadsplikt gällande etiskt känsliga uppgifter och/eller identifierbara personer är en självklarhet för oss och om så önskas kommer Era namn att anonymiseras. Det kommer även att ges utrymme för eventuella korrigeringar före uppsatsens publicering i Lunds Universitets databas.

Vår handledare är Kristina Göranson, universitetslektor vid Lunds Universitet, som nås på tel: (kontaktuppgifter borttagna) eller e-post: (kontaktuppgifter borttagna)

Med förhoppning om ett gott samarbete!

Vänlig hälsning

Sharmin Atroushi, socionomstuderande
(kontaktuppgifter borttagna)

Lina Lindo, socionomstuderande
(kontaktuppgifter borttagna)

LUNDS
UNIVERSITET

BILAGA 2: Intervjuguide

1. Bakgrund

- Vad har du för utbildning? (vidareutbildning?)
- Hur länge har du arbetat med socialt arbete?
- Hur länge har du arbetat där du är nu?
- Vilken målgrupp arbetar du med?

2. Om interkulturalitet och interkulturell kompetens

- Hur definierar du begreppet "kultur"?
- Vad är kulturmöten för dig?
- Hur mycket reflekterar du över kulturmöten i ditt vardagliga arbete?
- Vilken betydelse tycker du att kulturmöten har i socialt arbete?
- Hur väl förankrat anser du att kultur är på er arbetsplats?
- Vilka verktyg använder du dig av i mötet med klienter från annan kulturell bakgrund?
- Förbereder du dig på något speciellt sätt före ett klientmöte?
- Hur stort behov känner du av ökade kunskaper om interkultur i ditt yrke?
- Bör det finnas en specifik kompetens beträffande kultur för socialarbetare?
- Om ja, hur uppnås den kompetensen?

3. Dilemman

- Forskare har hittills främst fokuserat på skillnader och problem att mötas över kulturer, istället för att titta på likheterna. Hur kommer det sig tror du?
- Hur undviker vi att generalisera?
- Upplever ni dilemman i arbetet med andra kulturer, i så fall vilka?

4. Malmö då och nu

- Hur ser du på mångfaldens Malmö idag? Fördelar/nackdelar
- Hur påverkar detta ditt arbete?
- Har arbetet med kultur förändrats inom socialt arbete i Malmö under de åren du varit aktiv? Om ja, på vilket sätt?
- Vad krävs för en lyckad integration enligt din åsikt?
- Hur ser Malmö ut om tio år?

- Vad har vi glömt att fråga dig?